

STORTINGET

Innst. 438 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen

Prop. 104 S (2021–2022)

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2022 under Landbruks- og matdepartementet (Reindrifftsavtalen 2022/2023)

Til Stortinget

Sammendrag

Regjeringen har lagt fram for Stortinget en proposisjon om Reindrifftsavtalen 2022/2023, inngått mellom staten og Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) 10. februar 2022.

I kapittel 2 i proposisjonen gjør Landbruks- og matdepartementet rede for grunnlaget for forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2022/2023. Dette omfatter hovedavtalen for reindriften, grunnlaget for reindriffts politikken og Sametingets innspill til reindrifftsavtaleforhandlingene.

I kapittel 3 i proposisjonen omtaler departementet innværende reindrifftsavtale 2021/2022, som har en total ramme på 164,5 mill. kroner. Departementet opplyser at dette var en økning på 15 mill. kroner fra forrige avtaleperiode. Proposisjonens kapittel 4 gjelder gjennomføringen av forhandlingene, kravet fra Norske Reindrifftsamers Landsforbund og statens tilbud. Det ble gjennomført forhandlinger 2.–4. februar, og 8.–10. februar 2022. Partene kom til enighet om en avtale 10. februar 2022.

I kapittel 5 i proposisjonen gjør departementet rede for status og utviklingstrekk i reindriften, og totalregnskapet for reindriften for 2020 som utgjør det økonomiske grunnlagsmaterialet for forhandlingene om

reindrifftsavtalen. I kapittel 6 i proposisjonen omtales enkelte viktige politikkområder, som arealgrunnlag, klimatilpasning og beredskap, grensekryssende reindrift, norsk-finsk reingjerdekonvensjon, Chronic Wasting Disease (CDW), rovviltfagsystem reindrift og kriterier for bærekraftsmålene i reindriffts politikken. I kapittel 7 i proposisjonen omtaler departementet hovedtrekkene i Reindrifftsavtalen 2022/2023. Avtalen vil tre i kraft 1. juli 2022 og gjelde til 30. juni 2023. Reindrifftsavtalen 2022/2023, fordeling av rammen og sluttprotokoll fra forhandlingene ligger som vedlegg til proposisjonen.

Proposisjonens kapittel 8 inneholder regjeringens forslag til endringer i statsbudsjettet for 2022. Reindrifftsavtalen 2022/2023 gjelder forslag til bevilgninger over statsbudsjettet kap. 1151 Til gjennomføring av reindrifftsavtalen for budsjettåret 2023, og forslag om omdisponeringer mellom poster i 2022. I proposisjonen er det foreslått at Landbruks- og matdepartementet gis fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til Reindrifftsavtalen 2022/2023 som er knyttet til bevilgninger i 2023.

Forslag som gjelder statsbudsjettet 2023, legges fram for Stortinget gjennom Prop. 1 S (2022–2023) for Landbruks- og matdepartementet.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Karianne B. Bråthen, Per Vidar Kjølmoen, Sverre Myrli og Solveig Vitanza, fra Høyre, Olve Grotle, Linda Hofstad Helleland og Lene Westgaard-Halle, fra Senterpartiet, Jenny Klinge, lederen Willfred Nordlund og Per Olav Tyldum, fra

Fremskrittspartiet, Sivert Bjørnstad og Bengt Rune Strifeldt, fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, fra Rødt, Geir Jørgensen, fra Venstre, Alfred Jens Bjørlo, og fra Miljøpartiet De Grønne, Rasmus Hansson, viser til Prop. 104 S (2021–2022) Endringer i statsbudsjettet 2022 under Landbruks- og matdepartementet (Reindrifftsavtalen 2022/2023). Komiteen viser til Reindrifftsavtalen 2022/2023, inngått mellom staten og Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) 10. februar 2022, som er vedlagt proposisjonen. Proposisjonen gir oversikt over grunnlaget for reindrifftsavtalen, inneværende avtale, forhandlingene og innholdet i Reindrifftsavtalen 2022/2023. Proposisjonen gjør rede for utviklingen i reindrifften, og noen sentrale politikkområder knyttet til reindrift.

Komiteen viser til at reindrifftsavtalen ved siden av reindrifftsloven er den viktigste redskapen for å følge opp målene og retningslinjene i reindrifftspolitikken. Komiteen viser for øvrig til Meld. St. 32 (2016–2017) Reindrift. Lang tradisjon – unike muligheter. Denne stortingsmeldingen om reindrifftspolitikken var den første meldingen om reindrift på 25 år.

Komiteen merker seg at det er enighet mellom partene. Avtalepartenes hovedprioriteringer i Reindrifftsavtalen 2022/2023 er direkte tilskudd, ivaretagelse av reindrifftsarealer, klimatilpasning og beredskap, rekruttering og infrastrukturtiltak.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, merker seg at klimaendringene medfører både endringer i driftsmønsteret og uforutsette hendelser for reindrifften, og viser til at avtalepartene derfor er enige om en betydelig økning av distriktstilskuddet for å legge til rette for felles investeringer i utstyr som kan bidra til klimatilpasning.

Komiteen merker seg at det i 2021 var et mindreforbruk på totalt 7,5 mill. kroner. Partene er enige om hvordan mindreforbruket skal disponeres, under forutsetning av at mindreforbruket i 2021 blir godkjent overført til 2022. Partene er enige om at 3,0 mill. kroner benyttes til å dekke et anslått merforbruk på de direkte tilskuddene. 4,5 mill. kroner overføres utviklingsfond. Av utviklingsfondets midler er partene enige om å tilføre 3,2 mill. kroner til kriseberedskapsfondet, 0,8 mill. kroner settes av til et prosjekt mot hets og rasisme, og 0,5 mill. kroner til et saksbehandlingssystem for Norske Reindrifftsamers Landsforbund.

Komiteen merker seg videre at partene er enige om flere tiltak for styrke reindriffts næringens arbeid med ivaretagelse av reindrifftsarealer.

Komiteen viser til at reindrifften er en arealavhengig næring, og tilgang på nødvendige arealer er en sent-

ral forutsetning for at næringen oppnår målet om økt produksjon og lønnsomhet.

Komiteen merker seg at i Reindrifftsavtalen 2022/2023 ble avtalepartene enige om å øke distriktstilskuddet, blant annet for at distriktene skal kunne oppdatere distriktplaner. I tillegg åpnes det for å gi tilskudd fra Reindriffts utviklingsfond til de distriktene som ikke har distriktplaner i dag.

Komiteen viser til at det er etablert et treårig pilotprosjekt for å etablere en helsetjeneste for rein, og ansvaret for dette prosjektet er lagt til Veterinærinstituttet.

Videre viser komiteen til at det er opprettet et treårig pilotprosjekt for en rådgivningstjeneste i arealsaker for å styrke næringens kompetanse i arealsaker og gi bistand til reinbeitedistriktene. Norske Reindrifftsamers Landsforbund har ansvaret for prosjektet. Avtalen viderefører prioriteringen av de som har reindrift som hovedvirksomhet. De direkte tilskuddene til reindrifften er videreført med enkelte endringer.

Komiteen merker seg at det er behov for å prioritere tiltak for å ivareta norske reineiere og reindrifftsutøvere som ikke kan bruke sine beiteområder i Sverige. Tiltakene inkluderer blant annet en økning i satsen for føring, samt etablering av ordninger for juridisk bistand og kartlegging av historisk beitebruk i Sverige.

Komiteen viser til at vinteren 2022 ble det erklært beitekrise i store områder i Nordland og Troms og Finnmark. 28. januar 2022 ble det avholdt møte mellom avtalepartene om beitekrisen. Avtalepartene ble enige om at innkjøp av fôr og uttransport av fôr skulle prioriteres, og om endringer i forskrift om ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap.

Komiteen vil understreke viktigheten av at reindrifftsavtalen viderefører arbeidet for å utvikle reindriffts næring som en rasjonell, markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv, og påpeker videre viktigheten av at økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft er likestilt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Rødt, viser videre til at det er viktig å sikre et stabilt reintall i samsvar med beiteressursene. Dersom faktisk reintall overstiger reintallet som er fastsatt i bruksreglene, skal det overskytende antall rein reduseres. I dag er det meste av beitekapasiteten utnyttet maksimalt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Rødt vil vise til høringsinnspill fra Norske Reindrifftsamers Landsforbund om unntak fra veibruksavgifta. Disse medlemmer viser til at reindriffts driftskjøretøy, i likhet med driftskjøretøy i landbruket, i liten grad benytter vei. Det bør derfor utredes hvorvidt reindriffta, i likhet med jordbruket, skal ha tilgang på avgiftsfritt drivstoff og gis fritak fra veidriftsavgifta.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre fritak fra vei-
bruksavgiften for driftskjøretøy i reindrifta.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg at staten ved Landbruks- og matdepartementet og Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) har blitt enige om Reindrifftsavtalen 2022/2023. Avtalen har en ramme på 180 mill. kroner, det er en økning på 15,5 mill. kroner sammenlignet med inneværende avtale.

Disse medlemmer vil påpeke at reindrifftsavtalens ramme har økt betydelig de siste fire årene, fra 123,1 mill. kroner for 2018/2019, til 136,1 mill. kroner for 2019/2020, til 149,5 mill. kroner for 2020/2021, til 164,5 mill. kroner for 2021/2022, og nå økes rammen til 180 mill. kroner i reindrifftsavtalen for 2022/2023. Totalt er reindrifftsavtalens ramme økt med 56,9 mill. kroner de siste fire årene.

Disse medlemmer merker seg at hovedprioriteringene i Reindrifftsavtalen 2022/2023 er direkte tilskudd, ivaretagelse av reindriftens arealer, klimatilpassning og beredskap i reindriften, rekruttering og infrastrukturtiltak.

Disse medlemmer viser til rapporten «Totalregnskap for reindriftsnæringen – regnskap 2020 og budsjett 2021» hvor det fremgår at sum inntekter for reindriften i 2020 var på 387,8 mill. kroner, fordelt på «Produksjonsbaserte inntekter» på 154,1 mill. kroner (39,8 pst.), «Statstilskudd» på 130,9 mill. kroner (33,7 pst.) og «Erstatninger» på 102,8 mill. kroner (26,5 pst.). Disse medlemmer viser videre til samme rapport hvor det fremgår at det i 2020 var 930 årsverk innenfor reindriften. Det var samme år 558 siidaandeler, antall årsverk for reindrift i reinlagene (23 i 2020) er lagt til antall siidaandeler (535) i samisk reindrift. Antall årsverk og siidaandeler har vært relativt stabilt de siste fire årene.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at reindrifftsavtalen viderefører arbeidet for å utvikle reindriftsnæringen som en rasjonell, markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv, og påpeker videre viktigheten av at økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft er likestilt. Disse medlemmer mener tilskuddsordningene som styrker økt produksjon og omsetning, skal prioriteres, og at det skal legges til rette for de reineierne som har reindrift som hovednæring.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre tilskuddsordningene for reindrift slik at de i større grad stimulerer til økt produksjon, og benytte tilskuddsordningene aktivt for

å favorisere reineiere som har reindrift som hovednæring.»

Disse medlemmer viser til at reindriften er en arealavhengig næring, og tilgang på nødvendige arealer er en sentral forutsetning for at næringen oppnår målet om økt produksjon og lønnsomhet. Disse medlemmer vil imidlertid påpeke at reintallet i Finnmark fra 1970 og frem til i dag er doblet, og det er om lag 150 000 rein, og i perioder frem til 2015 betydelig høyere. I samme periode er betydelig beitemark frigitt ved at jordbruk er lagt ned og jordbruksareal er redusert fra 109 000 dekar til 91 000 dekar. Samtidig er antall sauebruk i Finnmark redusert fra 2 126 jordbruksbedrifter med sau i 1970 til 129 jordbruksbedrifter med sau i 2019, slik at det også er mindre press på utmarksbeiter.

Disse medlemmer vil påpeke at et reintall som er tilpasset beitegrunnet, er avgjørende for å nå målet om en bærekraftig reindrift. Etter at reindrifftsloven av 2007 trådte i kraft, er det gjennomført reduksjonsprosesser i Finnmark. Innrapporterte reintall per 1. april 2015 viste at siidaandelene i all hovedsak hadde fulgt opp gitte reduksjonsvedtak. I dag er det meste av beitekapasiteten utnyttet maksimalt, og med de siste års gjentatte beitekriser må det gjøres nye vurderinger om hvorvidt reintallet er i samsvar med beiteressursene.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen igangsette en helhetlig revidering av reindrifftsloven.»

«Stortinget ber regjeringen gjøre nye vurderinger og redusere øvre reintall slik at det i større grad samsvarer med beiteressursene.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne vil vise til at Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) 29. oktober 2018 satte ned sitt Reindrifftsrettsutvalg. Lovutvalget skal vurdere behovet for endringer i dagens reindrifftslov. Utvalget skal særlig vurdere i hvilken grad dagens reindrifftslov er i overensstemmelse med folkeretten, avklare forskjellen på privatrettslig styring og offentlig rettsforvaltning, vurdere lovbestemmelsene om fastsetting av reintall, og foreslå mulige endringer i reindrifftsloven.

Disse medlemmer mener det vil være svært uheldig om Stortinget og regjeringen setter i gang en helhetlig revidering av reindrifftsloven før Reindrifftsrettsutvalget har kommet med sin innstilling. Dette vil være å overkjøre Sametinget, og kan ses som et brudd på Norges folkerettslige forpliktelser til å ivareta samisk selvstyre.

Disse medlemmer vil vise til høringsinnspill fra Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) hvor bekymringen om reindriftens arealsituasjon tas opp.

Komiteens medlemmer fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne vil vise til at påvirkning fra klimaendringer samt den suksessive nedbyggingen av reindriftens arealer fører til økonomisk og psykisk påkjenning for mange reindriftssamer.

Disse medlemmer viser til Fosen-saken (HR-2021-1975-2) hvor Høyesterett la til grunn at reindriften er en «... form for vernet kulturutøvelse, og samtidig en måte å livnære seg på», og at det vil foreligge et brudd på artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP27) «... hvis en reduksjon av beitearealet fratrar reineierne muligheten til å fortsette med noe som naturlig kan karakteriseres som næringsvirksomhet». I dette ligger en klar forpliktelse for statlige myndigheter til å ivareta reindriften som en kulturbasert næring gjennom å sikre beitearealene.

Komiteens medlem fra Rødt vil vise til at det siden Høyesteretts dom i Fosen-saken forelå 11. oktober 2021, ikke har skjedd noe for å sikre reindrifta på Fosen tilgang til deres beitearealer på Storheia og Roan, selv etter at Høyesterett har kjent utbygginga som folkerettsstridig og ugyldig. Dette medlem vil vise til at NRL i sine krav til reindriftsavtalen etterlyste en skisse som synliggjør hvordan regjeringen vil sikre den tradisjonelle reindrifta på Fosen i samme omfang som før arbeidet med etableringen av vindkraftanlegget på Roan og Storheia begynte. Dette medlem registrerer at en slik plan ikke er blitt lagt frem.

Dette medlem forventer at Fosen-dommen snarest mulig følges opp med tiltak, og at arbeidet for å ta ned de ulovlig oppsatte vindturbinene på Storheia og Roan snarest settes i gang.

Dette medlem vil vise til at det også på Øyfjellet i Nordland pågår en konflikt mellom Jillen Njaarke reinbeitedistrikt og vindkraftutbygger Øyfjellet Wind, som resultat av forhåndstiltredelse uten at utbyggingen er rettslig avklart.

Videre vil dette medlem vise til Norges Institusjon for menneskerettigheter sin årsmelding for 2021, hvor NIM foreslår for Stortinget å be regjeringen:

- tydeliggjøre, gjennom lovgivning eller andre reguleringer, de relevante vurderingstemaene etter FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27 for å bidra til gode menneskerettslige vurderinger i forvaltningen
- vurdere om man bør tillate utbygging i reinbeiteområder før gyldigheten av en tillatelse er rettslig avklart.»

Dette medlem viser til at NIMs årsmelding behandles i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité

før sommeren, og forventer at det kommer signaler fra Stortinget om å tydeliggjøre betydningen av SP 27, særlig i saker om igangsetting av utbyggingsprosjekter i reindriftsområder før endelig rettslig avklaring foreligger.

Dette medlem viser til at reindrifta, på samme måte som jordbruket og næringslivet for øvrig, har vært rammet av unormalt høye drivstoffpriser denne vinteren. De høye drivstoffprisene kommer på toppen av en beitekriser i Troms og Finnmark, og Nordland, hvor vær-messige forhold har ført til stor arbeidsbelastning og økonomisk belastning for reindriftsutøverne. Dette medlem viser til høringsinnspill fra NRL og uttalelsene fra Sametinget av 15. mai 2022, hvor det kreves tilleggsforhandlinger om drivstoffkompensasjon, og forventer at eventuelle kommende krav fra NRL om tilleggsforhandlinger møtes med velvilje fra regjeringen og Landbruks- og matdepartementet.

Videre vil dette medlem vise til at siden reinbeitekonvensjonen mellom Norge og Sverige gikk ut i 2005, har rettstilstanden til den grensekryssende reindrifta vært uklar. Dette medlem vil vise til at samene er ett folk, delt i fire land. Statenes grensedragninger bør være til så lite hinder som mulig for reindriftssamers mulighet til å drive kulturutøvelse gjennom reindrift. Dette medlem kan ikke se at det har skjedd noen fremgang i forhandlinger om en ny beitekonvensjon med Sverige, og anmoder regjeringen om å sikre fortgang i dette arbeidet.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjenoppta arbeidet med å få på plass en ny svensk-norsk reinbeitekonvensjon.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen innføre fritak fra veibruksavgifta for driftskjøretøy i reindrifta.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen endre tilskuddsordningene for reindrift slik at de i større grad stimulerer til økt produksjon, og benytte tilskuddsordningene aktivt for å favorisere reieiere som har reindrift som hovednæring.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen igangsette en helhetlig revidering av reindriftsloven.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen gjøre nye vurderinger og redusere øvre reintall slik at det i større grad samsvarer med beiteressursene.

Forslag fra Rødt:*Forslag 5*

Stortinget ber regjeringen gjenoppta arbeidet med å få på plass en ny svensk-norsk reinbeitekonvensjon.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

I statsbudsjettet for 2022 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1151		Til gjennomføring av reindrifftsavtalen	
	51	Tilskudd til Utviklings- og investeringsfondet, økes med	4 506 000
		fra kr 85 500 000 til kr 90 006 000	
	75	Kostnadssenkende og direkte tilskudd, kan overføres, reduseres med	4 107 000
		fra kr 97 700 000 til kr 93 593 000	
	79	Velferdsordninger, kan overføres, reduseres med	399 000
		fra kr 4 000 000 til kr 3 601 000	

II

Landbruks- og matdepartementet gis fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den foreslåtte reindrifftsavtalen, og som er knyttet til bevilgninger i 2023.

Oslo, i næringskomiteen, den 31. mai 2022

Willfred Nordlund

leder

Per Olav Tyldum

ordfører

